

Virumaa paeaasta INFOLENT 2010

Maailm Aarengu Euroopa
Põllumajandusfond:
Euroopa Investeeringud
maapiirkondadesse

LEADER
EESTI

Nr 1

2010

tasuta

Eesti Paeliit – Pandivere paeriik – Virumaa paeaasta

23. aprillil 1992 asutatakse Eesti Paeliit. Eesmärgiks on paekivi kaevandamise ja kasutamise alaste teadusuuringute rakendamine ja koolituse korraldamine ning teadus- ja infomahuka toodangu valmistamise propageerimine. Tuleb taas väärtustada paekivi kasutamise ehitus- ja viimistlusmaterjalina, tehnoloogilise toormena ning kunstiloomes.

4. mail 1992 kuulutatakse paekivi Eesti rahvuskiviks, otsusele kirjutab alla Ülemnõukogu Presiidiumi esimees Arnold Rüütel.

4. juunil 1992 avatakse Porkuni paemuuseum Marko Pomerantsi eestvõttel, kes tollal oli Lääne-Virumaa keskkonnateenistuse ametnik. Nüüdne muuseumi juhataja Ella Vikk on täiendanud muuseumi tööd väljasõitudega koolidesse ja raamatukogudesse. Ta on kokku pannud mobiilse õppevahendite komplekti – infokohvri „Siluri sumadan“.

Arhitektuurimuuseumiga ühisnäitust „Paas, geoloogia ja arhitektuur“ eksponeeritakse Rotermanni soolalaos, Kuressaare lossis ja Sagadi keskuses aastatel 1997–1999. Paealaste väljapanekutega esinetakse rahvusvahelistel keskkonna- ja turismimesseidel.

Tamsalu Lubjapark – rahvusvahelise ökoturismi objekt ja vabaõhu õpperuum koolidele – rajatakse ringahjude varemtele ja mahajäetud paemurdudesse aastatel 2002–2008 Keskkonniinvesteeringute Keskuse KIK poolt rahastatud projektide kaudu. 27.06.2005 allkirjastatakse Emumäel Pandivere koostööpiirkonna arengu strateegia kokkulepped – pannakse alus Pandivere Paeriigile Allikate Allikal. Laekvere, Avanduse, Rakke, Väike-Maarja ja Tamsalu vallad ning Tamsalu linn kutsuvad ellu Pandivere Arendus- ja Inkubatsioonikeskuse PAIK.

Paekonverentse on korraldatud alates aastast 1990. Esimeste konverentside orgkomitee esimees oli akadeemik Dimitri Kaljo. Edasi korraldas paekonverentse paljude organisatsioonide ja institutsioonide toetusel MTÜ Eesti Paeliit. Algul ühiskondlikus

korras, hiljem KIKi toel. 2008. ja 2009. aasta paekonverentsid korraldas PAIK (Aivar Niinemägi, Elle Allik).

Välja on antud loodus- ja kultuuriloolised paekaardid Ida- ja Lääne-Virumaa kohta.

Pandivere paekaart tutvustab paekivist rajatisi ning näitab käte võimalusi nende kaasaegseks kasutamiseks turismi- ja puhkemajanduse arendamisel. Paekaart näitab käte võimalusi vanadest murdudest ehitus- ja viimistluspaekivi kaevandamiseks. Paekaart näitab teed muutmaks rahvuskivi rahva kiviks. Rahva kiviks saab paekivi siis, kui ta muutub praktiliselt kättesaadavaks kõigile soovijale, kui teda osatakse kaevandada, käepäraste vahenditega töödelda ja kasutada nii ehitamiseks, aiakujunduseks, kui ka suveniiride ja ehte valmistamiseks.

Helle Perens on kirjutanud raamatud „Paekivi Eesti ehitistes“. Üldisloomustus ja Lääne-Eesti (2003). Harju, Rapla ja Järva maakond (2004). Lääne-Viru, Ida-Viru ja Jõgeva maakond (2006). Tallinna raamat ilmub oktoobris 2010. Neis raamatutes näidatakse millises paekivi liigist on käsitatav rajatis tehtud ja lisaks ka ära toodud leiupaik, kust see kivi kaevandatud on.

Paekivist kujude raiumise sümposioone on korraldatud Paides, Porkunis, Tamsalus, Jõhvis ja Tallinnas. Professionaalsete skulptorite loodud paest taiesed ehivad nüüd sealseid parke.

Kiviraiaur-restauraator Arne Joonsaar on ennistanud paekivist raidetaille Pika Hermannis tornis, Purtse lossis ja paljudes teistes ajaloolistes ehitistes. Ta on välja õpetanud ka terve rea paekivi omapära tundvaid kiviraiaureid.

Metallikunstnik Raili Vinn on esinenud paekivist tehtud ehte väljapanekutega messidel ning isikunäitusega A-galeriis ja loodusemuuseumis. Paekivis peituvat ilu on toonud nähtavale oma taieses harrastuskunstnikud Külli Aus ja Ain Aasa.

Eino Tomberg,
Eesti Paeliit

14.03.2010

15. jaanuaril 2010. aastal sõlmisid Tamsalu vallas Laululinnu külalistemajas Virumaa paeaasta 2010 koostöökokkuleppe Virumaal tegutseva kuue LEADER tegevusgrupi juhid: vasakult teine Aivar Aruja (Partnerid), Margus Paalo (Kirderanniku Koostöökogu), Indrek Kullam (Peipsi-Alutaguse Koostöökoda), Andrea Eiche (Virumaa Koostöökogu) Toomas Uudeberg (Pandivere Arendus- ja Inkubatsioonikeskus) ja Alari Kirt (Arenduskoda). Kohal viibisid ka Ida-Viru maavanem Riho Breivel (vasakul serval) ja Lääne-Viru maavanem Einar Vallbaum (paremal serval).

Foto Heiki Vuntus

Paes paos (pea paes, mõtted laes)

Paas looduses ja inimene paes on Virumaa randadel ja paeplaatoo loopealseil igipõline seos.

Avarad vaated Ontika pankrannikult kutsuvad kaugustesse, ülendavad hinge. Eesti kõrgeim (üle 50 m) veelask Sõtkel, veerikkaim juga Narva jõel on avatult majesteetlik vaatepilt. Selliste loodusharulduste külastamine annab vaimule värske tundelaengu, tiivustab aatelisteks tegudeks. Meil on paesed kõrgekaldad Purtsel, Tõrvajõel, klassikaline karstiaala Uhakus (reostunud küll, aga paranevas). Aastasadu on meie eel-lased olnud kurjade ilmade ja vaenlaste eest **paes paos**. Paechitised on osa meie aegumast pärandkultuurist.

Oleme õppinud paega seotut väärtustama, tajudes sügavuti paekivi vaimseid põlvväärtusi, mis viivad tagasi maaviljeluse algusse, paikse eluviisi ja kodu kujundamise lätetele. Meil on Paemuuseum Porkunis ja Kaevandusmuuseum Kohtlas. Põlevkivi leidmine paekihide vahelt ja selle kasvav röövtoot-

mine põhjustas suure keskkondliku tasakaaluhäire: paeste loodusmaastike muutmise tohutu reostuskoormusega tehismaastikuks – maailma suurimaks põlevkivi-majanduse piirkonnaks.

Kõige sellega peame lähiaastail kindlalt toime tulema. Õppima oma rahvuslikke rikkusi oskuslikumalt, mitmetahulise-malt, säästlikumalt kasutama, paemaastikke kaunimaks kujundama, neid senisest hoopis heaperemehelikumalt hooldama. Täna Virumaal ei leia pikka aega kasutatud mitmed hea kvaliteediga omanäolised paesordid, mida on kohalikes ehitistes põhimaterjalina aastasadu kasutatud. Kodukandi mitmekesised ja omanäolised paechitised vajavad pärandkultuuri terviklikuse säilitamiseks samadel paeliikide taaskasutusele võtmist ehituskivina, dekoratiivsete erimite viimistluspaekiviks töötlemist.

Virumaa vajab oma kohaliku paetööstust, kus ehituskiviks või killustikuks töödeldakse ka seni puistanguisse pööratud pae vahelihid (eriti Kaksikpaas) põlevkivi kaevandamisel.

Kasutatud karjäärides ja vana-des paemurdudes on aeg üks sein kujundada markeeritud näidisseinaks. Uute rajamisel peame jõudma praktikani, et marmut-karjääride asemel sünniks lühikese aja (maksimaalselt 10 aasta) vältel küla tellitud kaunid, maastikku sobivad veekogud, kus pae kaevandamine pole eesmärgiks, vaid vahendiks maastikukujunduses.

Kõige selle positiivse algatamiseks, kavandamiseks, avalikuks läbiarutamiseks ja elluviimise alustamiseks on ettenägelikud vastutustundega kohalikud paehuvilised juhid välja käinud toredate ideed – VIRUMAA PAEAASTA – ja seda lootusrikkalt ellu viima asunud. Eesti Paeliit, Eesti Geoloogia Selts, Eesti Mäeselts jt paega seonduvad organisatsioonid on sel aastal kõrgendatud valmisolekus Viru Maa probleemides osaleda.

Head paeaasta jätkumist!

3.03.2010

Rein Einasto,
paevana

Virumaa paeaasta 2010

Koostöö osapooled:

MTÜ Arenduskoda
 MTÜ Kirderanniku Koostöökogu (KIKO)
 MTÜ Pandivere Arendus- ja Inkubatsioonikeskus (PAIK)
 MTÜ Partnerid
 MTÜ Peipsi-Alutaguse Koostöökoda (PAK)
 MTÜ Virumaa Koostöökogu (VIKO)

Tegevuse eesmärk:

Eesti rahvuskivi – paekivi ja selle kasutamise võimaluste tutvustamine
 Piirkonna väärtustamine
 Koostöö ja kohaliku algatuse edendamine
 Erinevate huvirühmade kaasamine
 Üle-eestilise paeaasta 2011 ettevalmistamine

Virumaa paeaasta koosneb kogu piirkonda haaravatest üritustest, milleks on:

Laste loomingukonkursi läbiviimine piirkonna koolides, mille osadeks on joonistuste, kirjutiste, mängude ja uurimistöõde konkurside korraldamine
 Laste loomingut tutvustava kogumiku koostamine ja trükkimine
 Näituste korraldamine
 Infolehe väljaandmine
 Paekonverentsi korraldamine 13. juunil 2010 Rakveres
 Paeteate edastamine 10. ja 13. juunil 2010 Rakveres
 Üle-eestilise paeaasta 2011 ettevalmistamine
 Paeteemaliste mängude paljundamine

Lubjakivi rännak

Kaua aega tagasi elas üks väike Lubjakivi. Tal ei olnud perekonda ega sõpra, sest ta oli teistest põllukividest erinev. Lubjakivi lootis ikka kohata endasugust sõpra, kellega oleks tore mängida ja kes temaga sarnaneks.

Ühel päeval otsustas Lubjakivi minna mööda Eestimaa rändama, lootes leida endale sõpra. Ta võttis kaasa natuke söögipoolist ja asuski teele. Väike kivi oli kõndinud juba kaua aega, kuni jõudis kuhugi imelikku kohta. Ta ei olnud seal varem käinud ning kõik tundus talle võõras. Lubjakivi läks uurima, et äkki leiab kedagi, kellelt küsida, kuhu ta on sattunud. Kivike kõndis mööda seda suurt platsi, kuid ei leidnud kedagi. Ta oli pikast teekonnast väsinud ning otsustas minna eemal oleva ekskavaatori juurde puhkama. Kui ta lõpuks kohale jõudis, istus ta maha ja puhkes nutma. Ta nuttis südantlõhestavalt, kuni teda peatas mingi võõras hääl. “Kas midagi on juhtunud?” küsis eemal lelav kivi. Lubjakivi jutustas loo, kust ta on tulnud ja kuhu läheb. Selle peale vastas võõras kivi: “Oi, süit sa küll lubjakive ei leia. Praegu oled sa põlevkivikarjääris ja mina olen Põlevkivi. Meid tuuakse maa-

põuest välja ja nüüd ma ootan, millal teised kivid ka tuuakse.” Lubjakivi küsis põlevkivilt, kas on veel olemas lubjakive ning kuidas nende juurde saab. Pärast pikemat mõtlemist lausus Põlevkivi: “Ma kuulsin, et seal Tamsalus pidi neid lubjakive päris palju olema. Ma soovitaksin sinna minna.” Põlevkivi seletas veel Lubjakivile, kuidas Tamsallu pääseda, ning kivike asuski teele.

Lubjakivi kõndis läbi süngete ja pimedate metsade, üle laiade põldude ja üle poriste teede. Ta oli kõndinud juba neli päeva ning ta oli nõrkemiseni väsinud. Ta oli juba lootust kaotamas, kuni nägi silti, kuhu oli kirjutatud Tamsalu. Seda nähes kadus talt väsimus ning ta oli valmis edasi minema. Ta hakkas mööda tundmatut teed edasi kõndima. Natukese aja pärast kuulis ta tuttavat müra. Mõne hetke pärast nägi ta traktoreid ning palju-palju teisi lubjakive. Väikese Lubjakivi rõõm oli piiritu. Ta jooksis teiste kivide juurde ning ta võeti ruttu omaks. Väike Lubjakivi oli väga rõõmus ning ta elab koos teiste lubjakividega õnnelikult Tamsalus.

Kerli Liiva,
 Tamsalu Gümnaasium, 9.a klass
 Juhendaja Mare Viks

Eesti rahvuskivi väärib enam tähelepanu

Eesti sümbolitest meenuvad paljudele esmasena meie trikoloor, hümn, rukkilill, suitsupääsuke ja mõneti ehk ka viimastel aastatel valitud rahvusloom ja rahvuskala. Seoses viimastel aastatel hüppelise rahvusmuistri kasutamise kasvuga ning laulu- ja tantsupidude ühtsustundega, on esireas oma koha hõivanud ka rahvarõivad ja rahvustraditsioonid. Samasugust tähelepanu väärib ka meie elukeskkonna loomulik osa ja 1992. aastal rahvuskiviks kuulutatud – paas.

Meie kodumaa paevarud on nii suured, et raske on hinnata pae hoidmisväärtust. Kuid just see teebki meid eriliseks. Paas on meie elu põline pärisosa ning suur osa meie rahvast on elanud just selle rüpes. Pae kasutus on läbi aegade leidnud väga palju rakendamist. Praegugi kasutatakse ehitussektoris palju just paasi ning seda nii toorainena kui ka valmismaterjalina – kaminat, aedade ning paehoonete ehitamisel, samuti siseviimistluses. Ausse on tõusnud pae kui esteetiliselt kivimil tähtsus, mida kasutatakse nipsasjade valmistamisel ja ehtekunstis.

Kuid lisaks majanduslikule

Kaur Kulpas, Väike-Maarja Gümnaasium 5kl

otstarbele on paas kandnud meie jaoks ka emotsionaalset väärtust. Paerannik on meie uhkus, mille väärtust tõestab üks meie rahvatahtedest. Pae kasutamine sajandeid tagasi lihtsustas meie rahva argielu toimetamisi. Andres Paas Tammsaare loomingust kajastab samuti maa põlisust ja keskkonna mõjutusi. Praegugi on „Paas“ väga levinud nimi ja laialdaselt

kasutus leidnud sõna meie kultuuriruumis. Oskus on märgata millegi niivõrd tavapärase, kuid samas niivõrd erilise olemasolu ja tähtsust. Virulased oskavad „oma“ hinnata ning see on eeskujuks kogu Eestile!

Head märkamist ja ilusat paeaastat!

Einar Vallbaum,
 Lääne-Viru maavanem

Paas on meie püsimise sümbol

*Paelahmaka põues mu jalgade all
 on merekarpide kobin.
 Kuid ainult vaikust, mis palgel tal,
 ma peoga siluda tobin.
 Mered magavad merekarpide sees,
 maad kivinend sõnajalus...*

Ellen Niit

Eestimaa on läbi aegade tuntud paekivimaana; paas on meie aluspõhi, eestlase olemise ja püsimise sümbol.

Paas ehk paekivi on üldnimetus mitme erinevat liiki lubjakivi kohta, mida Eestis leidub eriti maa põhjaosas ja saartel. Paest rannapank kulgeb piki peaaegu kogu Eesti mandriosa ja saarte põhjarannikut ning mitmel pool kaevandatakse seda ehitusmaterjaliks.

Eestlased hakkasid paekivi kasutama enam kui 3000 aastat tagasi – algul elamutes koldekivina, hiljem ehitusmaterjalina. Muinasaja võimsate linnuste paemüürid ja kalmed lasevad meil aimu saada esivanemate traditsioonidest ja vabaduskahtest. Paas on olnud asendamatu materjal Eesti linnade kujunemisel küll kaitsemüüride, elamute, ühiskondlike hoonete ning tootmisettevõtete seinaj- ja raidkivina. Ka meie ilusaimad sillad on paest.

Paekivi ei olnud aga meie esivanemate jaoks üksnes kasulik ja vajalik ehitusmaterjal, see oli vahel lausa nuhtluseks ja risuks jalus. Põlumaadelt oli kivid vaja ära koristada, et need ei segaks kündi ega niitmist. Selle tulemusena olid põllulapid üksteisest eraldatud kõrgete

Marie-Johanna Kippar, Tapa Gümnaasium

kivipeenarde ja -aedadega, neist kividest ehitati ka aedu ümber põldude, karjamaade ja taluhoonete.

Paas ja sellest püstitatud ehitised on paikkondlikult väga omamäolised ja mitte ainult ehituskunsti stiilidest tulenevalt – Eesti paekivi on väga mitmevärviline ja mitmesordiline – helevälgest karmiinpunaseni ja vetik-rohelisest šokolaadipruunini.

Taasiseseisvunud Eestis hakati paasi kui rahvuslik-arhitektuurilist kultuuriväärtust hoogsalt kasutama. Paekivi erilise tähenduse teadvustamine sünnitas 1992. a 4. mail rahvuskivi ning igaaastaselt tähistatava paapäeva. Sama aasta 4. juunil avati Porkuni piiskoplinnuse väravatornis Porkuni Paemuuseum.

“Rahva kiviks saab paekivi siis, kui ta muutub kättesaadavaks kõigile, kui seda osatakse kaevandada, käepäraste vahenditega töödelda ja kasutada nii ehitamiseks, aiakujundamiseks kui ka suveniiride ja ehte valmistamiseks,” on öelnud Eino Tomberg.

Oma igapäevase tegevusega loome me pidevalt midagi uut – osa sellest kaob, aga osa säilib ka tulevastele põlvetele. Selleks, et meie rahvas ammutaks paest jätkuvalt jõudu ja elutaset, peame oma tegevusega kindlustama oma lastes ja lastelastes huvi, hoole ja armastuse meie rahvuskivi, paekivi vastu.

Riho Breivel,
 Ida-Viru maavanem

Laekvere Gümnaasium õpilase joonistus

Zuravjov, Põlula Põhikool

Hardi Reiljan, Iisaku Kunstide Kool

Kuidas eestlased paekivist linnu ehitama hakkasid

Kunagi ammu, kui veel kivimeid ei tuntud, elas Eestis kuningas. Eesti oli siis kuningriik, mille alased tundmatud sõdurid pidevalt ründasid.

Maarjamaa nõrkuseks oli see, et kõik hooned olid ehitatud puudust ning vaenlasel oli hea võimalus need maha põletada. Puu põleb ju väga hästi.

Kord juhtus, et vaenlane tungis uuesti maale ning üritas panna põlema kõik, mis käeni ulatus. Sel korral eestlastel vedas: vaenlased tõrjuti minema. Kes ründajatest elama jäi või haavata sai, võeti vangi.

Kuningas hakkas kinnipeetuid üle kuulama. Üsna pea selgus, et vangide hulgas on kivimiteadlane. Teda küsitleti eriti suure tähelepanuga. Kivimiteadlast ähvardades saadi teada põhjus, miks tundma-

tud rahvad Eestisse tungida tahavad. Selgus, et Eestis leidub palju paekivi, millest on võimalik kindlusi ehitada. Kui kuningas seda juttu kuulis, saatis ta oma abilised paekallast otsima.

Esimesel päeval ei leitud midagi, kuid teisel päeval olid otsingud edukad. Kiiresti ehitati tugevamaks müürid, siis majad, kaitsetornid ja veskid.

Paar kuud hiljem püüdsid vaenlased uuesti rünnata, kuid nägid, et kõik, mis enne oli puudust, oli nüüd asendunud paekiviga. Oli tekkinud põletamatu kivilinn.

Kiviteadlane võis jääda Eestisse rahulikult elama. Vaenlased ei tüüdanud teda. Nad jätsid ka Paekuningriigi rahule.

Taavi Luik
Tamsalu Gümnaasium, 6.b klass
Juh õp Elle Nurmsalu

Paekivi

Elas kord Alutaguse metsade vahel vägev sorts. Sorts oli kuulus üle maailma, teda tunti nii Mustal Mandril kui ka Tõusva Päikese maal. Sortsi meelistegevuseks oli uute asjade loomine. Eriti meeldisid talle igasugused mineraalid ning suured kivid.

Ühel õhtupoolikul hurtsikus uinudes tundis sorts, et midagi oli veel puudu. Ta arutas endamisi, milles on asi, kõrbed ja rannad oli ta juba liivaga üle puistanud, Aasias ja Lõuna-Ameerikas suured mäed püsti puhunud, maakera vulkaanilisi täpikesi täis tippinud, aga tema enda elupaik oli kuidagi silmapaistmatu ning igav.

Järgmisel hommikul pani sorts katlasse terakesi, igasugu väikesi kribalaid mis ta riulilt leidis ja sekka ka oma kunagisi häid sõpru trilobiite ja muid mereelukaid, kes evolutsioonile nüüdseks jalgu olid jäänud ning merepõhjasid katsid. Sorts valvas katelt kuu aega, segas hoolikalt, kontrollis tihti

tuld ning käis hiies ohvreid toomas, et ettevõtte korda läheks.

Kolme kuu pärast võttis sorts katlast välja oma esimese loomevilja, selleks oli marmor. Sorts leidis, et selline asi on väärt küll kujude valmistamiseks, aga kivistunud loomakesi sinna sisse segada ei olnud õnnestunud, samuti häiris sorts asjaolu, et kivi loomiseks oli vaja suurt rõhumist ning kuumust. Sorts segas katla sisu edasi.

Pärast kuudepikkust nõidumist ja katsetamist tõi sorts lagedale uue kivi. Selleks kiviks oli kriit. Kriit oli väga pehme ja koosnes lubjast, mida loomad oma kodadesse olid kogunud. Kriidiga maad mööda tõmmates jäid maha valged jäljed. Vaatamata sellele, et olid olemas juba marmor ja kriit, otsustas sorts katsetada ka kolmandat korda, marmori ja kriidi pillutas ta mööda maad laiali, teistele inimestele leidmiseks ja kasutamiseks.

Nüüd oli sorts pikast jändamisest väsinud ning otsustas magama heita, nagu mõttehiiglastele kohane, magas ta maha neli nädalat.

Ärgates tuli talle meelde, et oli katla alla tule põlema jätanud ja enne sisu minema viskamist heitis ta pilgu katla sisemusse. Talle vaatas vastu hallikas kivitükk, mis koosnes tugevalt kokku liitunud terakestest ja kus oli palju mereloomade kodasid ning jäänuste kivistisi. Prooviks ehitas ta paekivist Eesti põhjaranniku. Tulemus meeldis sortsile väga. Järgmiseks lammutas ta laiali oma savist onni ja asendas selle suure paekivist majaga. Selgus, et paekivi oli liisaks kõigele muule ka väärtuslik ehitusmaterjal. Paekivi erines marmorist ehituse ja kriidist tugevuse poolest. Sorts kasutas paekivi ohtralt maapinna vooderdamisel ning tänu sellele leidubki teda paljudes paikades. Sortsile meeldis uus kivi ja ta levitas paekivi kasulikke omadusi inimeste seas, kes peagi hakkasid kasutama seda ehitusel ja muudel töödel. Selline ongi paekivi kujunemislugu.

Jaak Veske
Jõhvi Gümnaasium, 10.klass
Õp Tiina Gashkov

Paekivi – Eesti rahvuskivi

Eestil on üks rahvuskivi, see on armas paekivi. Tema nimi on veel paas, kuulen seda nime taas.

Seda leidub Eestis palju, paekivist on tekkinud ka kalju. Paekivist on ehitatud maju, mulla sisse need ei vaju.

Leidub seda meie linnas, paekivi on praegu hinnas. Olen ma ise seda näinud, lubjatehases olen käinud.

4.mail Rakvere linnas
Viru maakonna pinnal,
sai sellest Eesti rahvuskivi.
Tal on ju nii armas nimi.

Kristina Pešehodko
Tamsalu Gümnaasium, 6.b klass
Juh õp Elle Nurmsalu

Kalevipoeg kord võtt nõuks ehitada maja
Ehituseks tal siis old materjali vaja

Puit see välgulöögi saand ja lihtsalt põlend ära
Sellest palju asjatult siis tekkind kisa-kära
Puidust järgi jäänd tuha tuuleiil viind ära

Hõbesulam helkind-säränd
Pold tekitand ta kära
Kuid päike kuumaks kütt maja
Mehel vere keema ajand
Suurt kuumas mees pold kannatand
Maja hoopis lammutand

Tuld siis siil ja and nõu: Paekivi täis su õu
Mees kuulda võtt siili juttu
Ehitama hakand ruttu
Teind seina teind lae
Nii tal maja valmind paest.

Kalevipoeg seal aastaid eland
Pikka aega rõõmust säränd
Maja ehitatud kivist
Meie oma rahvuskivist

Pärt Rohtmetes
Tamsalu Gümnaasium, 10. klass
Juhendaja Mare Viks

Meie emakeeleks on eesti keel.
Eestis muudki tähtsat on veel.
Tallinn on meil pealinnaks,
pole keegi kuningannaks.
Meil on rahvas valitsejaks
ja politsei manitsejaks.
Sini-must-valge on meil lipp,
lõvi ja tammeokstega kaetud vapp.
Paekivi on meil rahvuskivi,
24. veebruaril sõdurite rivi.
Suitsupääsuke on rahvuslind.
Eestimaa, ARMASTAN SIND!

Risto-Sven Schmidt
Jõhvi Gümnaasium, 10.klass
Õp Tiina Gashkov

Me olime paekivil õues
vaadates merele,
sealt õhtu-udud tulid
ja tõusid kõrgele.
Lõid paekivist tuled
ükshaaval särama
ja merel veel üht paekivi
võis kauguses märgata.
Me tormidest rääkisime
ja kuidas taeva ja kivil
ja rõõmu ja kartuse vahel
käib laevniku ohtlik tee.
Ja kaugest lõunast ja põhjast,
ja kaugetest randadest,
ja sealseist võõraist rahvaist
ja võõrastest kommetest.
Puuhiiglased eesti kaldal
täis paekivisid on alati,
ja vaikne, kaunis rahvas
seal kummardab lootosi.
Kuid Eestis inimesed
on valged ja madalad.
Lee ääres paekive nad vaatavad
ja metsikult karjuvad.
Teda tõsiselt kuulasid neid –
sis soiku jäi kõnelus.
Ka paekive enam ei paistnud,
liig suur oli hämarus.

Karl Bent
Jõhvi Gümnaasium, 10.klass
Õp Tiina Gashkov

Virumaa paeaasta tähistamiseks korraldab ELKS Jõhvi osakond

22.–23. mail 2010. a

Kohtla Kaevanduspark–muuseumi (KPM) Kivihariduskeskuses:

Kivisõprade ja fossiilihuviliste kokkutuleku

Kokkutuleku programm:

22.05. 10.00 Kivihariduskeskuse uute ekspositsioonide pidulik avamine KPM peasaalis (Kutsetega, kuna ruum mahutab vaid max. 40–60 in)

11.00 Näituste avamine ja sissepääs kõigile huvilistele.

Kivihariduskeskuses:

“Pae- ja põlevkivikihtides leiduvad kivistised ja mineraalid” (uendatud ekspositsioon, ca 400 näidist)

“Maavarad, nende kaevandamine ja kasutamine” (uus näitus, ca 800 eksponaati)

KPM pea-näitustesaalis:

Fotonäitus “Kirde-Eesti pangad, pae- ja karjäärilajandid ning paehtitised”

Näitus “Põnevamaid loodusleide ja suveniire”;

Filateelianäitus “Geoloogia ja paleontoloogia ning kaevandamise teemad markidel, ümbrikel ja postkaartidel”

NB! Kohapeal on võimalik osta erümbrikke ja teemakohaseid postkaarte ning tegutseb ka Eesti ainus allmaa-postkontor oma eritempliga.

KPM fuajees ja koridorides ning I korruse saalis:

– Heikki Bauerti fotodega infostendide näitus

12.00 Kohtla “Kaevurite Kivihües” – ühine puu(de) istutamine endise kaevanduse aherainemäele ja “kiviohvri” tsere-moonia. (Kõigil osalejatel palume oma kodukohast kaasa võtta jõukohane tükike paekivi või põllukivimunakas. Seda siis Kivihüe kiviaeda asetades toote nii sümbolise lepitusohvri kohapealsetele “maavaimudele” – selle Kirde-Eesti põlevkivi eest, mis on teie perede tarvis ära elektriks põletatud.)

13.00–16.00 Fossiiliotsimisretk (ca 8–9 km) mööda **Kohtla-Aidu õppe-matkarada** Aidu karjääri rekultiveeritud aladele ja läänetransšeesse, **Eesti noorimate koskede juurde**. Võimalus tellida omale teel väike **piknik-lõuna**.

Neil, kes pole Kohtla Kaevanduspark-muuseumi varem külastanud, pakutakse võimalust osaleda allmaeekskursioonist.

16.00 Leitud kivististe ja mineraalide määramine ja fotograferimine ning parimatest paladest ajutise näituse korraldamine. Abiks on Kivipäevadest osalevad asjatundjad,

Vestlusring ja kivisõprade edasise klubilise tegevuse kavandamine.

17.00 KPM välikohviku ka-tusealuses mineraalide, fossiilide jt. loodusleitude, postmarkide, erialakirjanduse ning suveniiride **mini-laad “Ostan, müün ja vahetan”.**

Teemakohaste harulduste oksjon. (Soovitame asjaosalistel üht-teist põnevat ja endale mitte-vajalikku kaasa võtta)

18.00 KPM välikohviku ka-tusealuses õhtusõõgivõimalus, puhkeõhtu ja non-stop videoprogramm MTÜ Geoguide Baltoscandia DVD-dest: “Paekivi – Eesti rahvuskivi”; “Põhja-Eesti klint”; “Eesti põlevkivi”; “Eesti kivistisi”;

Lõkkeõhtu ja grillimisvõimalused

Kohalesaabumis- ja õõbimisvõimalused:

Kokkuleppel “Looduse Omnibussiga” saaks piisavalt varase eelregistreerimise korral kivihuvilistele korraldada neile päevadele erireisid nii Tallinnast kui ka Tartust.

Liinibussidega Kohtla-Järve või Jõhvi saabujatele saaks eelkokkuleppel organiseerida bussijaamadesse vastu kohaliku transpordi.

Kahepäevasest üritusest osaleda soovijail on võimalik **majutust** tellida nii Kohtla KPM hostelis kui näiteks Ontika või Valaste külalistemajades ja Saka Clif hotellis.

Samuti on võimalik **õõbimine oma telkidega** Kohtla Kaevanduspargi territooriumil.

II päev, 23.05.

8.00–9.00 Võimalus ette tellida hommikusöök KPM välikohvikus;

9.00–14.00. Eelregistreerunud ja -tasunud soovijail võimalik osaleda **valikuliselt** mõnest järgmisest **bussiekskursioonist ning foto- ja fossiiliotsimisretkest:**

Bussiga: Kohtla-Nõmme – Valaste – Toila – Voka ja jalgsiretk (3–5 km)

Eesti ühe atraktiivsema – Päite panga alla mereranda, otsimaks sealset fossiile ja mineraale;

Selle retke käigus on soovi korral võimalus külastada ka Kukrusel asuvat Kohtla-Järve Põlevkivimuuseumi ja sealset fossiili-ekspositsiooni.

Bussiga: K–N – Sõtke kanjoni ja Langevoja joale ning Narva karjääri rekultiveeritud aladele ja siis seal väike jalgsiretk, otsimaks sealset fossiile ja Ida-Eesti kirevavärvilisi pae- ja merglinäidiseid;

14.00–15.00. Lõunasõõgid vastavalt kujunenud gruppidele Narvas ja/või Sillamäel;

15.00. Tutvumine Sillamäe linnas, mereranna, eksotilise Kultuurimaja ning Linnamuuseumiga ja sealse suure mineraali- ja kivisti-sekoguga (ca 1500 näidist).

Lisainfot küsida, ettepanekuid teha ja registreeruda saab aadressil: kivisobrad@ennkaiss.ee

Enn Käiss,
5076 944

Virumaa paeaasta 2010 ÜRITUSI

- 4. mail** Paekivi sünnipäev
- 15. mail kell 19–22** Porkuni muuseumiöö
- 4. juunil** Paemuuseumi sünnipäev
- 5–6. juunil** Porkuni pillar – info Tamsaluvalla kodulehel
- 10. juunil** Rakvere linnuses paekivi päev õpilastele
- 12. juunil** Rakvere, Saka
- 13. juunil kell 10** Rakvere kultuurimajas konverents “Paekivi majanduses, keskkonna mõjutajana ja kultuuris”
- 11. juulil** Porkuni tinnisõit
- 14. augustil** Kõrtsialuse üritus – VIKO paepäev
- 10. septembril kell 11** Rakke Rahvamajas konverents “Paekivi ja lubi – Rakke viimased 100 aastat”.

ELKS Jõhvi osakonna 2010. a ürituste kava

- 1. Virumaa paeaasta “Kivihuviliste fotokonkursi” kahes etapis, veebruar – oktoober**
 - I näitus alates 20.05. Kohtla Kaevanduspark-muuseumis;
 - II näitus 12.06. Saka mõisas Virumaa Laulupäeval;
 - III näitus ja parimate autasustamine oktoobris Kohtla KPM-is;
- 2. Teeme ära: Foto- ja uurimisretked “Kirde-Eesti pangad ja joad”**
 - I retk, 24.04. Jõhvi – Narva;
 - II retk, 02.05. Pankranniku keskosa;
 - III retk 09.05. Aidu – Uhaku – Aseri.
- 3. Kivisõprade ja fossiilihuviliste kokkutulek, Kohtla KPM ja ELKS Kivituba**
 - 22.05. uue mineraalide ja fossiilide ning fotonäituse avamine;
 - 23.05. fossiiliotsimisretked rekultiveeritud karjääriladele ja mereranda;
- 4. Gümnaasiumiõpilaste õuesõppepäevad, Kohtla KPM, AMK ja ELKS Kivituba**
 - I-II grupp, 24.05.
 - III-IV grupp, 25.06.
 - V-VI grupp, 26.05.
- 5. Sügisene foto- ja uurimisretk: Ida-Virumaa vähemtuntud pargid ja põlispuud**
 - september;

Virumaa paeaasta “Kivihuviliste fotokonkurss”

Kõigepealt peaks iga kivihuviline pildistama (kasvõi oma mobiilikaameraga) vähemalt kolm-neli pilti alljärgnevatel alateemadel:

- Minu koduse kivimite ja fossiilide kollektiooni unikaalseim(ad) esindaja(d);

- Minu lemmik-kalliskivi, kiviehe, talisman või horoskoobi õnnekivi;

- Minu kivine meelispaik, koht paesel pankrannikul, rändrahn, ohvrikivi või lihtsalt mingi tähelepanuväärse kivi kõrval;

- Minu arvates kauneim (pae) kiviehitis, -skulptuur, monument või hauakivi;

Teiseks peaks iga huviline avama omale Facebookis konto ja looma sealses Fotodes vastava oma “kivifotode galerii” ning oma kivitoomalised pildid sinna üles pa-

nema.

Vastav žürii hakkab siis aegajalt külastama kivisõprade FB-galeriisid, valib sealt välja Virumaa seotud kaadrid või siis mingil muul põhjusel unikaalsemad tabamused ja kokkuleppel autoriga riputatakse need üles ka meie fotokonkursi ühisgaleriisse.

Iga alateema parimate piltide väljaselgitamiseks saavad oma hinde anda kõik Ida-Virumaa sõprade võrgustiku “Kivihuviliste fotokonkursi” galerii registreeritud külastajad.

Konkurss koosneb kahest etapist: Esimese etapi tähtaeg on 18 mai k.a. ja selleks momendiks parima hinnangu saanud fotod printitakse välja ning lähevad üles 22-23 mail Kohtla Kaevanduspargis Kivihuviliste kokkutulekul avata-

vale fotonäitusele.

Samuti sai välja lubatud, et 12. maiks lähevad need pildid välja Saka mõisas toimuvale Virumaa Laulupäevale.

Teise etapi tähtajaks on 1. september 2010. a.

Eraldi arvestust peetakse noortele (kuni 18 a) kivisõpradele.

Kokkuvõttes parimatest fotodest koostatakse sügisel uus näitus ning võitnud tööde autoreid autasustatakse Eesti Looduskaitse Seltsi jt. konkursi toetajate poolt väljapandud auhindade ning loodus- ja fotoalase kirjandusega.

Lisainfot küsida, täiendusi ja ettepanekuid teha ning toetada soovijate poolsetest eriauhindadest teada anda saab aadressil foto@ennkaiss.ee Telef: 5076 944

Enn Käiss

Toimetaja Heiki Vuntus – tel 325 8696, mobiil 5648 5208, e-mail heiki@arenduskoda.ee
Küljendaja ja kujundaja Liina Kald – tel 322 9673, mobiil 528 7998
Trükitud trükikojas Trükis – Pargi 27F, Jõhvi, tel 337 2666
Trükiarv 9700